

וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום¹³⁹. והשנית, מאירי שתראה עצמה שמחה בביאתם, ותעבדם בשמחה ובטוב לבב¹⁴⁰, כי בזה עיקר השמחה לבעל נכבד ולאורחים, ובה תתפרסם מעלת נדיבותם על אחת כמה וכמה. והמשורר¹⁴¹ אמר בנועם חרוזותיו: משכח בית נדיב נכבד, אשר נשיו כאישיו – אוהבות גר וטובי לב בעוכרי הארחות. אדונים הם ולבם כעבדים, ולעבוד להם נשיהם כשפחות.

וה'כבוד' נאמר רוב פעמים על השבח והגדולה: "שים נא כבוד לה'" (יהושע ז יט), "כולו אומר כבוד" (תהלים כט ט). ויאמר לפעמים על הממון: "ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה" (בראשית לא א). ופעם יאמר על הנפש: "ויגל כבודי" (תהלים טז ט), "יומר כבוד" (שם ל יג)¹⁴². ואע"פ שכולם נגזרות מענין אחד, מכל מקום יתרחב הלשון בו על אלו הענינים בפרט. ואשת חן כוללת שני דברים, אם חן מצד יפיה ומתק דבריה, כענין: "שקר החן" (להלן לא ל), ושכל ודעה – כענין: "שכל טוב חן" (להלן יג טו). ואמר, שאשת חן תתמוך ותעמיד¹⁴³ כבוד ביתה, הן בענין השבח ופרסום השם למעלתה¹⁴⁴, הן בממון – לדעתה ושכלה¹⁴⁵. ואני לועז במלת תתמוך (שושט"י). ולא זכר בזה נדיבות בעלה, כי בהזכר מעלת האשה בנדיבות, נודע שהיטוד והשורש מאתו. ובהפך זה הנבלים, ואמר עליהם: ועריצים יתמכו עושר, ועריצים נאמר על נותני חתתם, ומטילים אימה בגאווה ונצוח. ואמר שהם יתמכו העושר לכד, לא יכוונו רק לקבוץ הממון להתגבר על רעיהם. ולא הוצרך להזכיר פחיתות האשה, כי מה תעשה היא עם נבלותו ופחיתותו ופחזותו.

ערב נחל קדומים עמ' 48. 142 ראה רבינו יונה לעיל א כב ובהערה. 143 ע"פ כת"י פארמה ודפוס לירא. 144 חנה – יפיה, יעמיד כבוד – גדולת – ביתה. 145 חנה – שכלה, יעמיד כבוד – ממון – ביתה, כפי שביאר לעיל שבחכמתה

וטוב ההנהגה ושפלות הרוח, כי עם אלה יהיה האדם רבינו אהוב ורצוי לבריות, וחשוב ונהדר בעיניהם ויביטו אליו בעין ההדור. ורשעים – זדון לבם יעוור את עיניהם, והוא יביאם לחשוב כי הזדון והחתית אשר יבחרו בו ויאהבוהו, הוא עיקר הכבוד. וכן כתוב: "דרך רשעים תתעם" (להלן יב כו), כאשר יתבאר במקומו¹⁴⁶. ויש לתת טעם למה שהזכיר אשת חן ולא אמר 'איש חן', אולי רצה לומר, כי העריץ אם הוא בעל אשת חן, לא יניחנה לתמוך כבוד ולהתנהג כהוגן גם ביגיע כפיה.

41 בכתב היד: "דרך רשעים תאבד" (תהלים א ו). אמנם בדרשות פרשת וירא הגירסא כמ"ש בפנים, וכן מבואר ממה שאמר כאן: כאשר יתבאר במקומו. וראה בדרשות שם פירושים נוספים.

מאירי במדות אישה הטוב, המאירה פניה בעת שיכעיסנה, העובדת בעלה בעת חסרונו כמו בעת עשור, ובימי זקונו כימי נעוריו, הכבדות רגליה לצאת מביתה, וקלות ידיה לעשות מלאכתה בין שפחותיה, הבורחת משיבת נשי מדינים, האומרת ברעבונה שבעתי, השמחה בבני אורח אשר יכניס בעלה בכיתה, ומכבדת ועובדת אותם בכל כחה. והביאו על שמחתה בנדיבות ביתה מאמר רבקה, כששאל לה: "היש בית אביך מקום לנו ללין" (בראשית כד כג), השיבה היא: "גם תכן גם מספוא רב עמנו גם מקום ללון" (שם כה). וכבר דקדקו רבותינו ז"ל¹³⁵ בשנוי הלשון, ואמרו: 'ללין' – לינה אחת, 'ללון' – כמה לינות. וזה שהם הבינו – ללין שם, בפלס – בין בינה, וכן לין לינה, והיא השיבה ללון – מקור, כלומר כמה שתצאה. ונראה עוד לפרש דרך פשט, כי הוא שאל ללין, מבנין הפעיל, כלומר השתדלי להליננו שם, והיא השיבה ללון – כלומר מעצמך – בלא רשות. וכן הביאו על ענין זה מאמר דבורה: "מים שאל חלב נתנה" (שופטים ה כה).

ונראה לי בהערת הפסוק, שהוא על זירוז מדת הנדיבות הראויה לנכבדים ולחשובים¹³⁶. ואמר, שהיא צריכה לאשה בעלת שתי מדות חשובות, ושתייהן לדעתי נכללו בתמיכת הכבוד – האחת שתסדר בהוצאה, כי האיש הנכבד כשיראה בביתו אנשים נכבדים, תמעט בעיניו כל הוצאה, ופורץ גדר¹³⁷ לצאת ממדת נדיבות למדת הפיזור. והאשה ראוי לה שתשום אורחות המאכל והמשתה, ותכין בעין יפה הצריך ותצניע השאר, ותשים משפטיה לפניו¹³⁸, לכלכל דבריו במיצוע, ואמרה לו: אם את הדבר הזה תעשה, וצוך אלהיך ויכלת עמוד,

135 בראשית רבה ס ו. 136 ראה תהלים מז י, ובאבן עזרא ור"ק שם שנכבדי העם קרואים 'נדיבי עמים', על כי הנדיבות ממדות הנכבדים. 137 ע"פ קהלת י ח. 138 ע"פ שמות כא א. 139 ע"פ שמות יח כג. 140 ע"פ דברים כח מז. 141 משלי

רבינו "לא תערצון ולא תיראון" (דברים א כט), ודומה: יונה "רשע עריץ" (תהלים לז לה), "ונחלת עריצים" (איוב כז יג). ואלה יתמכו עושר – לא יחשו רק לסמון ולהגדיל העושר ולהרבות הממון, כי בו יתגברו לתת חתיתם, והם אוהבים שייראו הבריות מהם ויערצו מנזקיהם, יותר מאהבת הכבוד והחשיבות בעיני הבריות, עד כי יחדלו מן הצדקות ומן החסד, גם עיניהם על החמס והעושק להרבות הונם. וזאת הכת תועה מאוד, כי הם ידמו כי הכבוד הוא שייראו הבריות מהם ויחתו מעשרם, ולא ידעו כי הכבוד יגיע מכשרון המעשה

ר"י כנסת ישראל, וקראה אשת חן שהיא תומכת כבוד השם ותורתו, אבל עריצי גוים בני עשו, יתמכו עושר – נחמיאש לגבות ממון בגזל ותרמית.